

Sprawa C-45/23**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

31 stycznia 2023 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Nederlandstalige Ondernemingsrechtbank Brussel (Belgia)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

19 stycznia 2023 r.

Strona powodowa:

A

B

C

D

Strona pozwana:

MS Amlin Insurance SE

Przedmiot postępowania głównego

Powództwo wytoczone przez powodów przeciwko stronie pozwanej – będącej ubezpieczycielem na wypadek niewypłacalności organizatora turystyki – w ramach którego powodowie dochodzą zwrotu opłaty za podróż, wraz z odsetkami, wniesionej przez nich na rzecz organizatora turystyki, z którym zawarli umowę o udział w imprezie turystycznej, a wobec którego ogłoszono niewypłacalność już po tym, jak powodowie rozwiązali rzeczoną umowę ze względu na nieuniknione i nadzwyczajne okoliczności, ale jeszcze zanim otrzymali zwrot dokonanych wpłat. Powodowie twierdzą, że wpłaty te objęte są umową ubezpieczenia zawartą między organizatorem turystyki a stroną pozwaną.

Strona pozwana odmawia dokonania zwrotu tych wpłat ze względu na to, że powodem rozwiązania umowy o udział w imprezie turystycznej nie była niewypłacalność organizatora turystyki, lecz decyzja samych powodów.

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Wniosek na podstawie art. 267 TFUE.

Pytanie prejudycjalne

Czy art. 17 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniającej rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylającej dyrektywę Rady 90/314/EWG należy interpretować w ten sposób, że określone w nim obowiązkowe zabezpieczenie obejmuje również zwrot wszystkich wpłat dokonanych przez podróżnych lub w ich imieniu, w sytuacji gdy podróżny rozwiązuje umowę o udział w imprezie turystycznej ze względu na nieuniknione i nadzwyczajne okoliczności w rozumieniu art. 12 ust. [2] tej dyrektywy, a organizator zostaje postawiony w stan upadłości po rozwiązaniu tej umowy o udział w imprezie turystycznej z wyżej wymienionych względów, ale jeszcze przed faktycznym dokonaniem zwrotu owych wpłat na rzecz podróżnego, w związku z czym podróżny ponosi stratę finansową, a w konsekwencji także ryzyko gospodarcze w razie upadłości organizatora turystyki?

Powołane przepisy prawa Unii

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniająca rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylająca dyrektywę Rady 90/314/EWG (zwana dalej „dyrektywą w sprawie imprez turystycznych”), w szczególności jej motywy 1, 3, 39 i 40, art. 17 ust. 1 oraz art. 12 ust. 2.

Dyrektywa Rady 90/314/EWG z dnia 13 czerwca 1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek, w szczególności art. 7.

Powołane przepisy prawa krajowego

Wet van 21 november 2017 betreffende de verkoop van pakketreizen, gekoppelde reisarrangementen en reisdiensten (ustawa z dnia 21 listopada 2017 r. o sprzedaży imprez turystycznych, powiązanych usług turystycznych i usług turystycznych sprzedawanych oddzielnie, Moniteur belge z dnia 1 grudnia 2017 r., zwana dalej

„ustawą o imprezach turystycznych”), w szczególności art. 30 i art. 54 zdanie pierwsze.

Koninklijk besluit van 29 mei 2018 betreffende de bescherming tegen insolventie bij de verkoop van pakketreizen, gekoppelde reisarrangementen en reisdiensten (dekret królewski z dnia 29 maja 2018 r. o ochronie na wypadek niewypłacalności przy sprzedaży imprez turystycznych, powiązanych usług turystycznych i usług turystycznych sprzedawanych oddzielnie, Moniteur belge z dnia 11 czerwca 2018 r., zwany dalej „dekretem królewskim”), w szczególności art. 10, art. 12 § 1 oraz art. 13 ust. 1.

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i postępowania głównego

- 1 Stroną powodową są konsumenci, natomiast stroną pozwaną jest ubezpieczyciel na wypadek niewypłacalności Exclusive Destinations NV, to jest organizatora.
- 2 W dniu 13 listopada 2019 r. pierwszy z powodów zawarł z Exclusive Destinations NV opiekującą łącznie na kwotę 36 832,00 EUR umowę o udział w imprezie turystycznej za pośrednictwem punktu sprzedaży detalicznej Selectair Inter-Sun Reizen BVBA. Impreza turystyczna miała odbyć się w marcu 2020 roku.
- 3 Z powodu pandemii COVID wyjazd został przesunięty na listopad 2020 roku. Według nowego formularza zamówienia skorygowana cena podróży wynosiła 46 428,00 EUR, a pierwotną kwotę 36 832,00 EUR wypłacono organizatorowi.
- 4 W październiku 2020 r. punkt sprzedaży detalicznej na prośbę organizatora zapytał powodów, czy zechcieliby ponownie przełożyć podróż ze względu na środki stosowane w odpowiedzi na pandemię COVID. Odmówili, w związku z czym punkt sprzedaży detalicznej zwrócił się do organizatora o przystąpienie do rozwiązania umowy i pełen zwrot wszelkich wpłat. Organizator potwierdził, że podejmie konieczne kroki.
- 5 Wyrokiem z dnia 8 grudnia 2020 r. ondernemingsrechtbank Gent (sąd gospodarczy w Gandawie) ogłosił niewypłacalność organizatora.
- 6 W dniu 9 grudnia 2020 r. punkt sprzedaży detalicznej dokonał zwrotu kwoty 4151,00 EUR, której na tamtą chwilę nie przekazano jeszcze organizatorowi.
- 7 W dniu 22 stycznia 2021 r. stronę pozwaną wezwano do zwrotu opłaty wniesionej za podróż. Strona pozwana odmówiła, gdyż rozwiązanie umowy o podróż odbyło się z inicjatywy powodów, a nie z powodu niewypłacalności organizatora.
- 8 W dniu 29 kwietnia 2021 r. powodowie wnieśli do sądu odsyłającego o odzyskanie wpłaconej przez nich opłaty za podróż.
- 9 Strona pozwana wnosi do sądu odsyłającego o oddalenie roszczenia powodów jako bezzasadnego.

Istotne argumenty stron w postępowaniu głównym

- 10 Na poparcie swego żądania powodowie podnoszą, że z brzmienia umowy ubezpieczenia pomiędzy MS Amlin Insurance SE a Exclusive Destinations NV wynika, iż organizator zabezpieczył się na wypadek braku możliwości dokonania zwrotu wpłat. Powodowie odwołują się w tym względzie do art. 1.1 ogólnych warunków ubezpieczenia, w których przedmiot ubezpieczenia opisano w następujący sposób: „*przedmiotem umowy ubezpieczenia jest – zgodnie z ustawą o imprezach turystycznych i dekretem królewskim (art. 8) – w razie niewypłacalności ubezpieczonego: a) zwrot podróżnemu wpłat dokonanych na rzecz ubezpieczonego przy zawieraniu umowy o udział w imprezie turystycznej lub po jej zawarciu (...)*”. Zdaniem powodów postanowienie to oznacza, że zakresem ochrony ubezpieczeniowej objęte są wszelkie dokonane na rzecz organizatora wpłaty, do których zwrotu jest zobowiązany.
- 11 Strona pozwana kwestionuje, że sytuacja powodów wchodzi w zakres tej umowy ubezpieczenia, ponieważ ochrona ubezpieczeniowa ma zastosowanie wyłącznie do zwrotu opłaty wniesionej za podróż wówczas, gdy podróż nie może dojść do skutku z powodu niewypłacalności organizatora.

Zwięzłe uzasadnienie odesłania

- 12 W celu ustalenia, czy roszczenie powodów objęte jest umową ubezpieczenia zawartą między stroną przeciwną a organizatorem, sąd odsyłający analizuje przepisy dyrektywy w sprawie imprez turystycznych oraz przepisy krajowe dotyczące ochrony na wypadek niewypłacalności.
- 13 Sąd odsyłający wskazuje, po pierwsze, na art. 17 ust. 1 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych, który zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia, by organizatorzy prowadzący przedsiębiorstwo na ich terytorium posiadali zabezpieczenie na potrzeby zwrotu wszystkich wpłat dokonanych przez podróżnych lub w ich imieniu w zakresie, w jakim dane usługi nie zostały wykonane w wyniku niewypłacalności organizatora. Ponadto w motywach 39 i 40 uściślono, że przy zachowaniu swobody decyzji co do sposobu, w jaki ma zostać zorganizowana ochrona na wypadek niewypłacalności, państwa członkowskie powinny zapewnić dostępność takiej ochrony niezwłocznie po tym, gdy – wskutek problemów organizatora z płynnością – usługi turystyczne nie zostaną zrealizowane lub zostaną zrealizowane jedynie częściowo, a także, że ochrona taka powinna pokrywać przewidywalne kwoty wpłat zagrożonych niewypłacalnością organizatora.
- 14 Sąd odsyłający wywodzi stąd, że zabezpieczenie przewidziane w art. 17 ust. 1 dyrektywy w sprawie usług turystycznych jest obowiązkowe jedynie w zakresie, w jakim dane usługi nie zostały wykonane w wyniku niewypłacalności organizatora. Dyrektywa ta nie przewiduje zatem obowiązkowego zabezpieczenia, w sytuacji gdy usługi nie zostają zrealizowane z powodu innego niż niewypłacalność organizatora, takiego jak określone w art. 12 ust. 2 teje

dyrektywy rozwiązanie umowy o udział w imprezie turystycznej przez podróżnego ze względu na nieuniknione i nadzwyczajne okoliczności występujące w miejscu docelowym lub jego najbliższym sąsiedztwie, które to okoliczności w znaczącym stopniu wpływają na realizację imprezy turystycznej. W takim przypadku podróżny jest uprawniony do pełnego zwrotu wszelkich wpłat dokonanych z tytułu imprezy turystycznej.

- 15 Co zaś tyczy się ustawy o imprezach turystycznych, będącej transpozycją dyrektywy w sprawie imprez turystycznych na grunt prawa krajowego, sąd odsyłający stwierdza, że brzmienie art. 54 zdanie pierwsze – stanowiącego, iż organizatorzy i punkty sprzedaży detalicznej z siedzibą w Belgii posiadają zabezpieczenie na potrzeby zwrotu wszystkich wpłat dokonanych przez podróżnych lub w ich imieniu w zakresie, w jakim dane usługi nie zostały wykonane w wyniku niewypłacalności tych pierwszych – odpowiada w znacznym stopniu brzmieniu art. 17 ust. 1 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych oraz że przepis ten nie przewiduje ochrony szerszej niż dyrektywa. Następnie sąd odsyłający przywołuje art. 30 ustawy o imprezach turystycznych, na podstawie którego podróżny ma prawo do rozwiązania umowy o udział w imprezie turystycznej „w przypadku nieuniknionych i nadzwyczajnych okoliczności występujących w miejscu docelowym lub jego najbliższym sąsiedztwie, które to okoliczności w znaczącym stopniu wpływają na realizację imprezy turystycznej lub które w znaczącym stopniu wpływają na przewóz pasażerów do miejsca docelowego”. Zgodnie z tym przepisem w takim przypadku podróżny również ma prawo do pełnego zwrotu wpłat dokonanych na rzecz organizatora. Brzmienie tego przepisu jest zatem podobne do treści art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych. Na koniec sąd odsyłający zauważa, że art. 13 ust. 1 dekretu królewskiego ogranicza zwrot do „wszelkich wpłat, których osoba uprawniona dokonała na rzecz przedsiębiorcy z tytułu umowy o udział w imprezie turystycznej, w sytuacji gdy nie doszła ona do skutku w wyniku niewypłacalności przedsiębiorcy lub wszelkich wpłat dokonanych z tytułu usług turystycznych, które nie zostały zrealizowane w wyniku niewypłacalności przedsiębiorcy”. Po uwzględnieniu powyższego sąd odsyłający dochodzi do wniosku, iż ustawa o imprezach turystycznych i dekret królewski nadają obowiązkowemu zabezpieczeniu na wypadek niewypłacalności taki sam zakres jak dyrektywa w sprawie imprez turystycznych.
- 16 Sąd odsyłający jest zatem zdania, iż w obecnym stanie prawnym wymagane przepisami obowiązkowe zabezpieczenie na wypadek niewypłacalności nie ma zastosowania do podróżnego znajdującego się w sytuacji takiej jak powodowie, w której to podróżny ma prawo do otrzymania zwrotu wpłaconej przez niego opłaty za podróż w związku z rozwiązaniem umowy o udział w imprezie turystycznej ze względu na nieuniknione i nadzwyczajne okoliczności, ale zwrotu tego nie otrzymuje, ponieważ już po rozwiązaniu tej umowy, ale jeszcze przed zwrotem kwoty wpłaconej za podróż wobec organizatora ogłoszono niewypłacalność. Okoliczności leżące u podstaw sporu nie stanowią więc zdarzenia objętego zabezpieczeniem, w związku z czym roszczenie byłoby bezzasadne.

- 17 Sąd odsyłający ma jednak wątpliwości co do powyższej oceny oraz co do zakresu ochrony, o której mowa w art. 17 ust. 1 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych.
- 18 W świetle ogólnego celu tej dyrektywy, jakim jest przyczynianie się do osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony konsumentów, sąd odsyłający zastanawia się, po pierwsze, czy można tu mówić o pełnej, przyczyniającej się do ochrony konsumentów ochronie na wypadek niewypłacalności organizatora, o której mowa w motywie 39 tejże dyrektywy.
- 19 W okresie obowiązywania dyrektywy Rady 90/314/EWG z dnia 13 czerwca 1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek, która została uchylona dyrektywą w sprawie imprez turystycznych, Trybunał orzekł, iż celem ochrony na wypadek niewypłacalności jest ochrona konsumenta przed ryzykiem gospodarczym związanym z niewypłacalnością organizatora, które to ryzyko wynika z faktu, że podróżny opłaca podróż przed realizacją umowy o udział w imprezie turystycznej. Zamierzony rezultat w zakresie ochrony polega na tym, że w razie niewypłacalności organizatora podróżny ma prawo do otrzymania zwrotu dokonanych już wpłat (zob. wyroki: z dnia 8 października 1996 r., Dillenkofer, C-190/94, EU:C:1996:375, pkt 42; z dnia 14 maja 1998 r., Verein für Konsumenteninformation, C-364/96, EU:C:1998:26, pkt 18; z dnia 16 lutego 2012 r., Blödel-Pawlik, C-134/11, EU:C:2012:98, pkt 19; z dnia 1 grudnia 1998 r., Rechberger i in., C-140/97, EU:C:1999:306, pkt 74; a także z dnia 10 lipca 2019 r., HQ i in., C-163/18, EU:C:2019:585, pkt 41). Ponadto w odniesieniu do art. 7 dyrektywy 90/314/EWG Trybunał orzekł, że „zabezpieczenie umożliwiające zwrot nadpłaconych pieniędzy” dotyczy przypadków, w których niewypłacalność organizatora następuje po zawarciu umowy o udział w imprezie turystycznej, ale przed rozpoczęciem jej realizacji (zob. wyrok z dnia 14 maja 1998 r., Verein für Konsumenteninformation, C-364/96, EU:C:1998:26, pkt 19).
- 20 Sąd odsyłający pragnie się dowiedzieć, czy fakt, że podróżnemu znajdującemu się w sytuacji powodów nie przysługuje jakakolwiek ochrona na wypadek niewypłacalności organizatora, przyczynia się do wspierania interesów konsumentów i wysokiego poziomu ich ochrony.
- 21 Po drugie, zdaniem sądu odsyłającego powstaje pytanie, czy obecnie obowiązujące przepisy nie niosą za sobą konsekwencji w postaci nierównego traktowania.
- 22 Wskazuje on na to, że podróżny, którego podróż nie może dojść do skutku ze względu na to, iż organizator staje się niewypłacalny przed jej rozpoczęciem, co do zasady ponosi stratę finansową, ponieważ traci wniesioną z tytułu podróży opłatę. Jednakże podróżny, który jest uprawniony do pełnego zwrotu opłaty wniesionej z tytułu podróży w związku z rozwiązaniem umowy o udział w imprezie turystycznej ze względu na nieuniknione i nadzwyczajne okoliczności również ponosi stratę finansową, w sytuacji gdy organizator staje się

niewypłacalny już po rozwiązaniu umowy o udział w imprezie turystycznej, ale jeszcze przed dokonaniem zwrotu opłaty na rzecz podróżnego.

- 23 Choć więc obie te kategorie podróżnych ponoszą takie samo ryzyko, to zgodnie z dyrektywą w sprawie imprez turystycznych tylko pierwsza kategoria kwalifikuje się do objęcia obowiązkowym zabezpieczeniem na wypadek niewypłacalności organizatora.
- 24 Sąd odsyłający zastanawia się, czy jest to uzasadnione nierówne traktowanie. Zauważa on w tym względzie, że sytuacja obu tych kategorii różni się pod pewnymi względami, ale także, że częściowo się pokrywa. I tak, niewypłacalność organizatora definitywnie uniemożliwia wykonanie umowy o udział w imprezie turystycznej, natomiast nieuniknione i nadzwyczajne okoliczności mają z reguły charakter przejściowy. Ponadto brak realizacji umowy o udział w imprezie turystycznej w wyniku niewypłacalności jest sytuacją, w której podróżny znajduje się wbrew swojej woli i na którą nie ma żadnego wpływu. Inaczej jest w przypadku, gdy podróżny sam decyduje o rozwiązaniu umowy o udział w imprezie turystycznej ze względu na nieuniknione i nadzwyczajne okoliczności. Decyzja taka jest jednak wynikiem nieuniknionej i niepożądanego przez podróżnego sytuacji, podobnie jak sytuacją taką jest niewypłacalność. Wreszcie w przypadku pierwszej kategorii podróżnych mowa jest ponadto o obowiązującej umowie o udział w imprezie turystycznej, natomiast w przypadku drugiej kategorii dochodzi o rozwiązanie umowy o udział w imprezie turystycznej, zanim organizator stanie się niewypłacalny. W związku z powyższym sąd odsyłający nie ma pewności co do tego, czy wymienione elementy stanowią uzasadnienie różnicy w traktowaniu.